

Cami cemaati denilince aklımıza genelde erkekler gelir, kadınların ve çocukların bu cemaatteki yeri hakkında pek konuşulmaz. Genelde cami ve insan ilişkisi, özelde ise cami ve kadın ilişkisi **İslam medeniyetinde kan kaybeden güzel davranış kalıplarından birisidir.**

Peygamber Efendimiz döneminde mescit yani bizim kullandığımız anlamda cami hem ibadet edilen hem eğitim görülen hem de dünya işlerinin görüşüldüğü, istişare edildiği bir mekândı.

Camideki bütün faaliyet önemliydi ama en önemli faaliyetlerden birisi eğitimdi. Çünkü yeni bir toplum inşa ediliyordu. Putperest, cahiliye dönemden, İslami ve medeni bir döneme geçiyordu. Yeme-içme alışkanlığından, evliliğe, ibadete kadar birçok yerleşik alışkanlıklar değişecek yeni davranış kalıpları edinilecekti. Bu nedenle toplumun tüm fertlerini eğitmek gerekiyordu. Toplumu oluşturan çocuk, genç, yetişkin, yaşlı, kadın, erkek tüm bireyler camideki faaliyetlerin, eğitimin hedef kitesiydi.

Şimdi şu soruyu sorabilirsiniz “O zaman yeni bir toplum inşa ediliyordu, şimdi bu konuları konuşmaya gerek var mı?”. Evet, bir şeyi yapmak kadar korumak da, sürdürmek de önemli. Hatta zaman zaman yıpranan, eskiyen, hasar gören bölümleri tamir etmek de gerekli.

Hız. Peygamber dönemi, İslam Dinin orijinal haliyle yaşandığı, ümmetin de o yaşantıyı örnek aldığı bir dönemdir. Bizler davranışlarımızda yaşantımızda Peygamberimizin dönemini, onun hal ve davranışını örnek almaya çalışmıyor muyuz? Onun yaptığını veya yapmamızı tavsiye ettiği şeyleri yapmaya, yapmadığı, yapmamamız için uyardığı şeylerden de kaçınmaya çalışmıyor muyuz? Onu hayatımıza rehber etmek istemiyor muyuz? Bu konuda Allah cc. Kuran'da bize diyor ki; “Allah'ın Resulünde sizin için güzel bir örnek vardır .” (Ahzab Suresi, 21), “Kim Peygamber'e itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur.” (Nisa 4/80), “Peygamber size ne verdiyse onu alın ve size neyi yasakladı ise ondan da sakının.” (Haşr 59/7).

Şimdi gelin, Saadet Asrında yaşayan kadınların cami ile münasebetine bakalım, bunun şimdiki duruma ne kadar uyduğunu düşünelim.

İslam'ın ilk yıllarında kadınlar sosyal hayatta aktif olarak yer almışlardır. Bu sosyal hayatın başında da cami aktiviteleri gelir. Hz. Peygamber döneminde kadınların da aynen erkekler gibi camiye devam edip vakit, cuma ve bayram namazlarına katılmışlar, Hz. Peygamber'in hutbe ve vaazlarını dinlemişlerdir (Buharî, Salât 2, Îdeyn 7; İbn Sa'd, 1968, VIII, 491). Bu konuyla ilgili bazı örnekleri sizlerle paylaşayım:

Efendimiz kadınların camiye gelmelerini isterdi. Ümmü Atıyye'den şu rivayetler nakledilmektedir: *"Rasûlullah (s.a.v.), evlenmemiş genç kızlara, adetli kadınlara varıncaya kadar, bizlerin bayramları namazgâha gelmemizi isterdi. Kadınlar erkeklerin arka tarafında durur, onların tekbir getirmelerine uyup tekbir getirir, onlarla birlikte dua edip bayram gününün bereketini ve o günde günahlardan arınmayı umut ederlerdi."* (Buharî, Îdeyn 12.), *"(Ancak) adetli kadınlar namazgâhtan uzak durur, sadece cemaat tarafından yapılan duaya katılırlardı..."* (Buharî, Îdeyn 15; Tirmizî, Cuma 32).

Kadınlar sabah, akşam ve yatsıyı içine alan karanlıktaki vakit namazlarına gittikleri gibi vakit dışında bazen eşlerinden izin alarak gece namazı kılmak için de camiye giderlerdi. Gece namazlarını camide kılmak isteyen kadınlara izin verilmesini ve onlara bu konuda herhangi bir engel çıkartılmamasını isteyen Hz. Peygamber, hanımlara izin vermek istemeyenleri şu sözleriyle uyarmıştır: *"Geceleyin mescide gidip ibadet etmek için kadınlarınız sizden izin istediklerinde kendilerine izin verin."* (Buharî, Ezan 162).

Saadet Asrında kadınlar sadece namaz kılmak için değil, Kuran dinlemek için de camiye giderdi. Hz. Ayşe'den şu rivayet nakledilmektedir: *"Yatsı namazını mescitte kıldığım bir gece eve Rasûlullah (s.a.v.)'dan sonra geldim. Bana; 'Neredeydin?' diye sordu. Ben; 'Mescitte ashabından birisinin okuduğu Kuran'ı dinliyorduk. Doğrusu ashabın arasında onun gibi güzel sesli ve güzel okuyanı hiç duymamıştım' diye cevap verdim. Bunun üzerine tekrar Rasûlullah ile beraber gidip onu dinledik. Sonra bana dönerek; 'Bu, Ebû Huzeyfe'nin azatlısı Salim'dir. Ümmetim arasında böyle birisini var eden Allah'a hamd olsun' buyurdu."* (Hakim, 1990:III, 326).

Kadınlar camiye sadece Kuran dinlemek, namaz kılmak için yani ibadet için gitmezlerdi. Eğitim ve kültürel faaliyetlere katılmak, öğrenmek, bilmediklerini Efendimize sormak için de giderlerdi. Medine Mescidi'nde haftanın bir günü Hz. Peygamber tarafından sadece kadınların eğitimine tahsis edilmişti (Buharî, İlim 15,35). Onlar her konuda hatta cinsiyetlerinden kaynaklanan özel durumları ile ilgili pek çok konuyu hiç çekinmeden Hz. Peygamber'e sorarak öğrenmişlerdir. O dönemin kadınlarının bu özelliği, Hz. Ayşe'nin şu sözyle ifade edilmektedir: *"Ensar kadınları ne*

iyi kadınlardır; çünkü hayâları dinlerini öğrenmelerine engel olmadı."
(İbn Hanbel, VI, 148).

Peygamberimiz kadınların camiye gelmesini kolaylaştırmak için camide oturma düzenini, giriş-çıkışı, ibadetin uzunluğunu-kısalığını kadınları gözeterek düzenlemiştir

Hız. Peygamber döneminde kadınlarla erkekler camide karma bir şekilde değil, ayrı ayrı yerlerde oturuyorlardı. Kadınlara caminin arka kısmında özel bir bölüm ayrılmıştı. Kadınların, kendilerine ayrılan ancak arada herhangi bir engel bulunmayan bölümde namaz kılar, hutbe, vaaz ve sohbetleri rahatlıkla dinlerlerdi.

Hız. Peygamber, camide kadınlara özel bir bölüm ayırmanın yanında, onların camide rahat edebilmeleri için bazı tedbirler almıştır. Öncelikle kadınların camiye rahat girip çıkmaları için gerekli kolaylığın sağlanmasını istemiştir. O dönemde Medine Mescidi'nin üç kapısı vardı. Başlangıçta kapılardan herhangi biri kadınlara tahsis edilmemiştir. Ancak camiye devam eden kadınların sayısında artış görülmesi üzerine Hız. Peygamber; *"Keşke şu kapıyı kadınlara ayırsaydık"* buyurarak, kapılardan birinin onlara tahsis edilmesinin daha uygun olacağını belirtmiştir. Nitekim O'nun bu isteği daha sonra yerine getirilmiş ve Hız. Ömer döneminde kapılardan biri kadınlara tahsis edilmiştir (Ebû Davûd, Salât 17).

Namazdan sonra kadınların camiden ayrılmaları bir düzen içinde olurdu. Camide yapılan faaliyet bittikten sonra camiden önce kadınlar, sonra Hız. Peygamber ve daha sonra da erkek cemaat ayrılırdı (Buharî, Ezan 152). Konuyla ilgili Ümmü Seleme'nin şu açıklamayı yapar: *"Rasûlullah (s.a.v.) selam verip namazı bitirir bitirmez kadınlar hemen kalkarlar, Rasûlullah ise yerinde oturarak onların dışarı çıkmalarını beklerdi."* (Buharî, Ezan 164).

Hız. Peygamber, camiye gelen çocuklu kadınları durumuna da hassasiyet gösterirdi. Namaz sırasında bir çocuğun ağladığını duyduğunda, anneyi düşünerek namazı kısaltırdı (Tirmizî, Salât 267).

Peygamberimiz cami adabıyla ilgili bazı ahlâkî öğütlerde de bulunuyordu. Camiye gelen kadın ve erkeklerin davranışlarına dikkat etmelerini, karşı cinsin dikkatini çekecek tutum ve

davranışlardan kaçınmalarını (Vâhidî, 1968:186), giyim kuşamda ölçülü olmalarını (Buharî, Meğazi 537), namazına gelen kadınların güzel koku sürünmemelerini söylerdi (İbn Hanbel, 1992:IV, 363).

Kadınların erkekler gibi camiye devam etmeleri 4 halife döneminde de devam etti. Bunun için sık verilen örneklerden biri Hz. Ömer zamanında vuku bulmuş bir olaydır. Hz. Ömer evliliği kolaylaştırmak, erkeklerin yükünü hafifletmek gibi çeşitli nedenlerle evlenilecek kadına verilecek mihrin miktarını 400 dirhemle sınırlayan bir hutbe okur. Bu sırada bir kadın, cami içerisinde oturduğu yerden Nisâ Suresi'nin 20. ayetini okuyarak Hz. Ömer'e itiraz etmiştir. Bu ayette mehirle ilgili "... *Yüklerle mehir vermiş olsanız dahi, ondan hiçbir şeyi geri almayın*" buyruluyordu. Yani nikâhta kadınlara verilen mehir miktarında bir sınırlama yoktur. Bu itirazdan sonra Hz. Ömer aldığı karardan dönmüş, *'Kadın, Ömer'den daha iyi bildi, Ömer ise yanıldı'* (Rıza, 1935: 283) demiştir.

Neticede, Efendimiz ve onu takip eden 4 halife döneminde; bilen, bildiğini söyleyen, erkeklerle tartışabilen, onların yanlışlıklarını, hatalarını çekinmeden söyleyebilen, kendilerine danışılabilen, sadece dini konularda değil birçok alanda bilgi sahibi kadınlardan oluşan bir toplum inşa edildi.

Peygamber Efendimizden sonra yani 4 Halife döneminde kadının ve cami ilişkisinde uzaklaşma – uzaklaştırılmanın sinyalleri görülmüştür. Daha sonra, İslam'ın ilk yıllarında kadına verilen değer, kadınların sosyal, siyasal, ekonomik ve dini hayattaki yeri ve öneminde düşüş devam etmiştir.

Hz. Peygamberin Medine'de başlattığı kadınlarla ilgili davranış örnekleri hızla yayılan İslam coğrafyasına aynı ölçüde yansımamıştır. Dinin temel kaynakları olan Kuran ve Peygamberin sahih sünnetine uymayan, kadınları öteleyip-kötüleyen davranış kalıpları oluştu. Hatta namus, hayâ gibi erdemler bahane edilerek kadınlar medeniyetin kaynağı camilerden uzak kaldı, uzak tutuldu. Oysa namus ve hayâ sadece kadınlara özgü bir erdem değildir. Bu erdemler kadın kadar erkeğe de gerek, kadın kadar erkeğe de yakışır. Allah CC. Bu konuda önce erkeklere sesleniyor: "*İman eden erkeklere söyle gözlerini harama bakmaktan sakındırsınlar, namuslarını korusunlar... İnanan kadınlara da söyle, onlar da gözlerini harama bakmaktan sakındırsınlar ve namuslarını korusunlar*..." (Nur 24/30). Kadınları camiden uzak tutmak, kadın-erkek herkesi muhatap alan Kuran ve sünnete aykırıdır.

Saadet Asrında "Camide Kadın"

Dr. Zekiye Demir tarafından yazıldı.

Perşembe, 14 Mart 2013 15:32 - Son Güncelleme Cuma, 03 Mayıs 2013 23:16

Günümüze geldiğimizde, cami faaliyetlerinde sadece kadınlar açısından değil erkekler açısından da bir daralma söz konusu. Bu modernizmin de bir sonucu. Modernizmle beraber bazı kurumların görevinde değişmeler, daralmalar oldu. Ancak bu camilerin vakit namazı kılınıp sonra kapısı kilitlenen mekânlar haline gelmesine meşru mazeret olamaz.

Son dönemlerde cami faaliyetlerinde yeniden bir canlanma görülüyor. Umarız bu kadınlara da yansır. **Yüce Rabbim, camilerimizi cemaatsiz, cemaatlerimizi de kadınsız bırakmasın.**